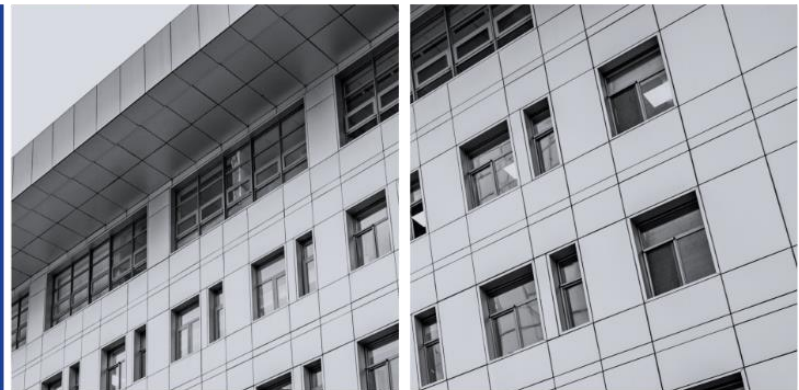




МОНГОЛЫН ҮНДЭСНИЙ  
ХУДАЛДАА АЖ  
ҮЙЛДВЭРИЙН  
ТАНХИМ



## Өвөрхангай аймгийн бизнес, эдийн засгийн орчны нөхцөл байдал

МҮХАҮТ-ын дэд захирал Ц.Магнайбаатар

2024.03.20



## АГУУЛГА

---

01

Аймгийн эдийн  
засгийн гол  
үзүүлэлтүүд

02

Бизнесийн  
нөхцөл  
байдлийн  
үнэлгээ

03

Бизнесийн  
орчныг  
сайжруулахад  
анхаарах  
асуудлууд

04

Ерөнхий  
дүгнэлт

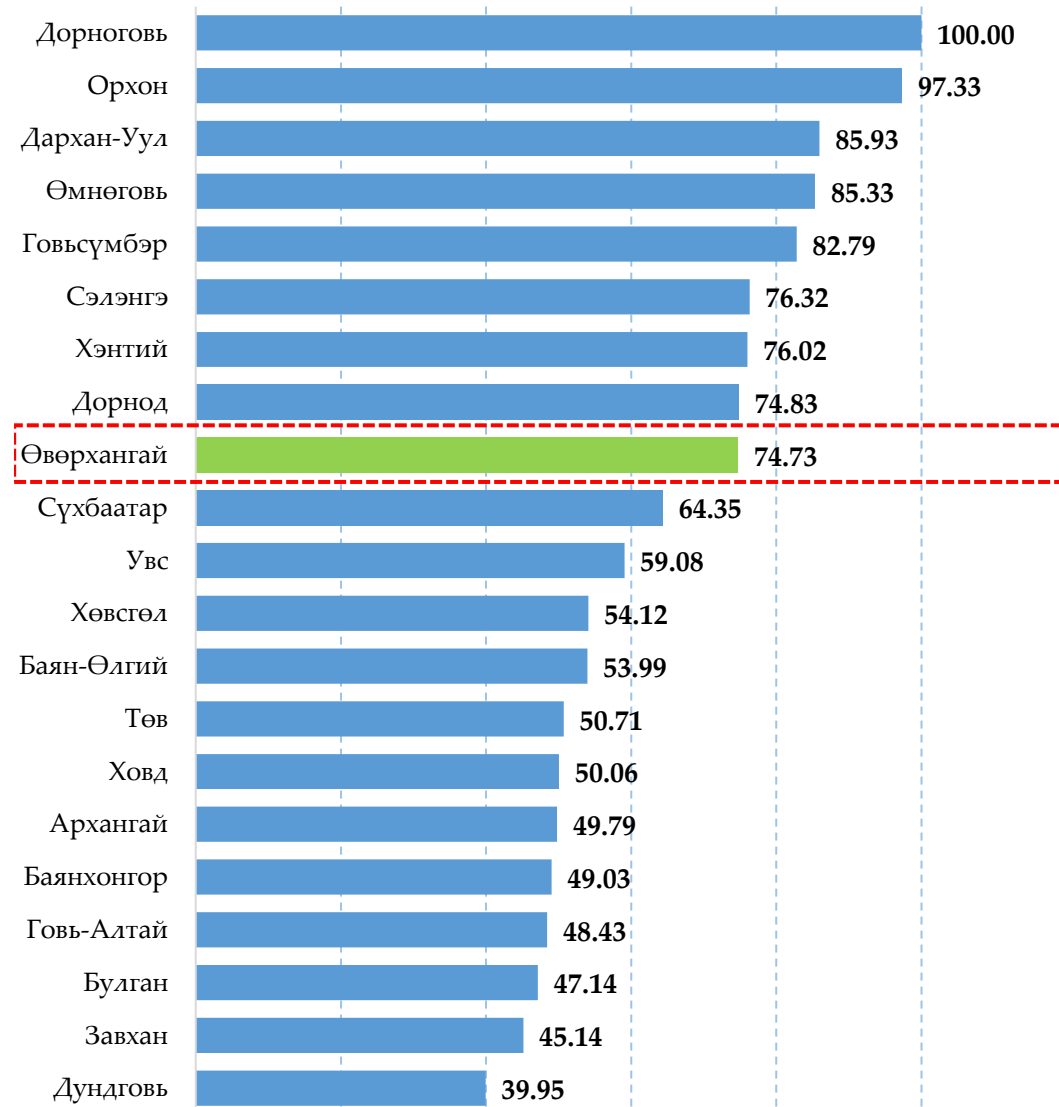
# Өвөрхангай аймгийн эдийн засгийн орчинтой холбогдох статистик мэдээлэл



Бүлэг	Үзүүлэлт	Дүн
Эдийн засаг	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн /тэрбум.төг**/	803.6
	Нэг хүнд ногдох дотоодын нийт бүтээгдэхүүн /сая.төгрөг**/	6.9
	Хэрэглээний үнийн индекс /2023 оны 12 сар/	100.5
	Ядуурлын түвшин /2020 он/	36.2
	Өрхийн тоо /2023/	34,448
	Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалт /тэрбум.төг**/	4.9
Хөдөлмөр эрхлэлт	Ажиллах хүчний тоо /2023-IV/	39,238
	Хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин /2023-IV/	55.5
	Дундаж цалин /сая.төг/ 2023-IV/	1.6
Дэд бүтэц	Аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний борлуулалт /тэрбум.төг, **/	38.6
	Барилга /барилга угсралт их засварын ажил-тэрбум.төг, /2023-IV/	128.6
Бизнес регистрийн сан	Үйл ажиллагаа явуулж байгаа ААН-ийн тоо /2023-IV/	1,527
	Бүртгэлтэй ААН /2023-IV/	2,969
Хүн ам зүй	Хүн амын тоо /2023/	114,630
	Хүн амын дундаж наслалт/2023/	72.8
	Өрхийн тоо /2023/	34,448

Тайлбар: \*- 2023 оны 3-р улирал, \*\*- 2022 он, \*\*\*- 2021 оны ААНБ-ын тооллого

# Аймгуудын өрсөлдөх чадварын үнэлгээ-2022





## АГУУЛГА

---

01

Аймгийн эдийн  
засгийн гол  
үзүүлэлтүүд

02

Бизнесийн  
нөхцөл  
байдлийн  
үнэлгээ

03

Бизнесийн  
орчныг  
сайжруулахад  
анхаарах  
асуудлууд

04

Ерөнхий  
дүгнэлт

# МОНГОЛЫН БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ СУДАЛГАА- 2023

## □ Судалгааны зорилго:

- Монгол Улсын бизнесийн орчны өнөөгийн нөхцөл байдлыг тодорхойлох



## □ Гүйцэтгэгч:

- МУИС, Бизнесийн сургууль
- МҮХАҮТ

## □ Хугацаа:

- 2023. 04 – 12 сар

## □ Түүврийн хэмжээ:

- Шаардлага хангасан 3772 аж ахуйн нэгж (4606 цуглуулсан түүвэр)

# АРГА ЗҮЙН ЗУРАГЛАЛ

## Ерөнхий үзүүлэлтүүд

(5 орчин, 12 бүлэг, 109 үзүүлэлт)

Эдийн засгийн орчин  
(3 бүлэг, 34 үзүүлэлт)

- Татварын орчин
- Санхүүгийн зах зээл
- Хүний нөөц, ажиллах хүч

Засаглал, хууль эрх  
зүйн орчин  
(3 бүлэг, 35 үзүүлэлт)

- ЗГ-ын институтийн тогтолцоо, уялдаа холбоо
- Бизнесийн хууль, эрх зүйн орчин
- Засгийн газрын үйл ажиллагаа

Дэд бүтэц,  
технологийн орчин  
(2 бүлэг, 15 үзүүлэлт)

- Үндсэн дэд бүтэц
- Технологи, харилцаа холбоо

Нийгэм соёлын орчин  
(2 бүлэг, 10 үзүүлэлт)

- Нийгмийн хандлага
- Хүн ам зүйн орчин

Байгууллагын  
бизнесийн үйл  
ажиллагаа  
(2 бүлэг, 15 үзүүлэлт)

- Удирдлага зохион байгуулалт
- Байгууллагын үр ашиг, бүтээмж

## Нарийвчилсан үзүүлэлтүүд

(12 бүлэг, 98 үзүүлэлт)

Нарийвчилсан үзүүлэлтүүд  
(8 бүлэг, 40 үзүүлэлт)

- Татвар төлөх
- Хүний нөөцийн олдоц
- Хувьцаа эзэмшигч, хөрөнгө оруулагчийн эрх
- Хөрөнгө бүртгүүлэх
- Шинэ бизнес эхлүүлэх
- Бизнесийн маргаан шийдвэрлэх
- Санхүүжилт авах
- Зөвшөөрөл лиценз авах

Гадаад худалдаа  
(4 бүлэг, 58 үзүүлэлт)

- Гадаад худалдаа эрхлэх нөхцөл байдал
- Тулгарч буй хүндрэл, бэрхшээл
- Худалдааны хэлэлцээрийн үр нөлөө
- Экспорт нэмэгдүүлэх арга хэмжээний санаачилга

## Бизнесийн орчныг сайжруулах арга хэмжээг тодорхойлох

(5 бүлэг, 69 үзүүлэлт)

Бизнесийн орчныг  
сайжруулах  
(5 бүлэг, 69 үзүүлэлт)

- Төрийн бус байгууллагын дэмжлэг
- Төрийн байгууллагын сайжруулах шаардлагатай үзүүлэлтүүд
- Төрийн болон төрийн бус байгууллагуудаас сүүлийн жилүүдэд хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ дэмжлэг болсон эсэх
- Бизнесийн орчныг сайжруулахад нэн тэргүүнд хэрэгжүүлбэл зохих 5 хүртэлх арга хэмжээ
- Бизнесийн орчныг сайжруулахад субъектууд ямар арга хэмжээ хэрэгжүүлэх талаар

164 аж ахуйн нэгж

109 (ерөнхий) + 200 (нарийвчилсан)

ҮЗҮҮЛЭЛТ

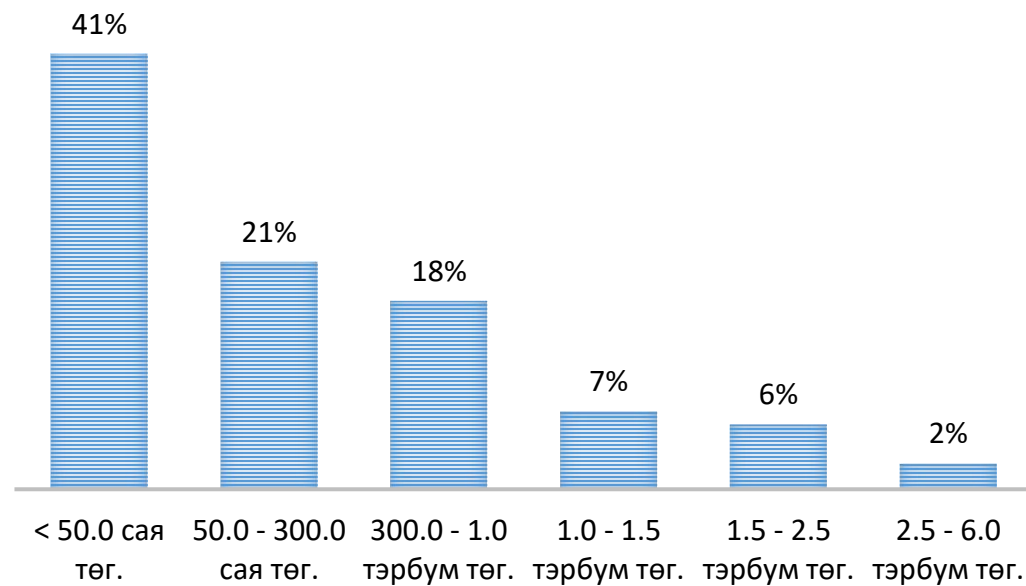


# СУДАЛГААНД ОРОЛЦОГЧДЫН МЭДЭЭЛЭЛ

## Судалгааны түүвэр /аймгаар/

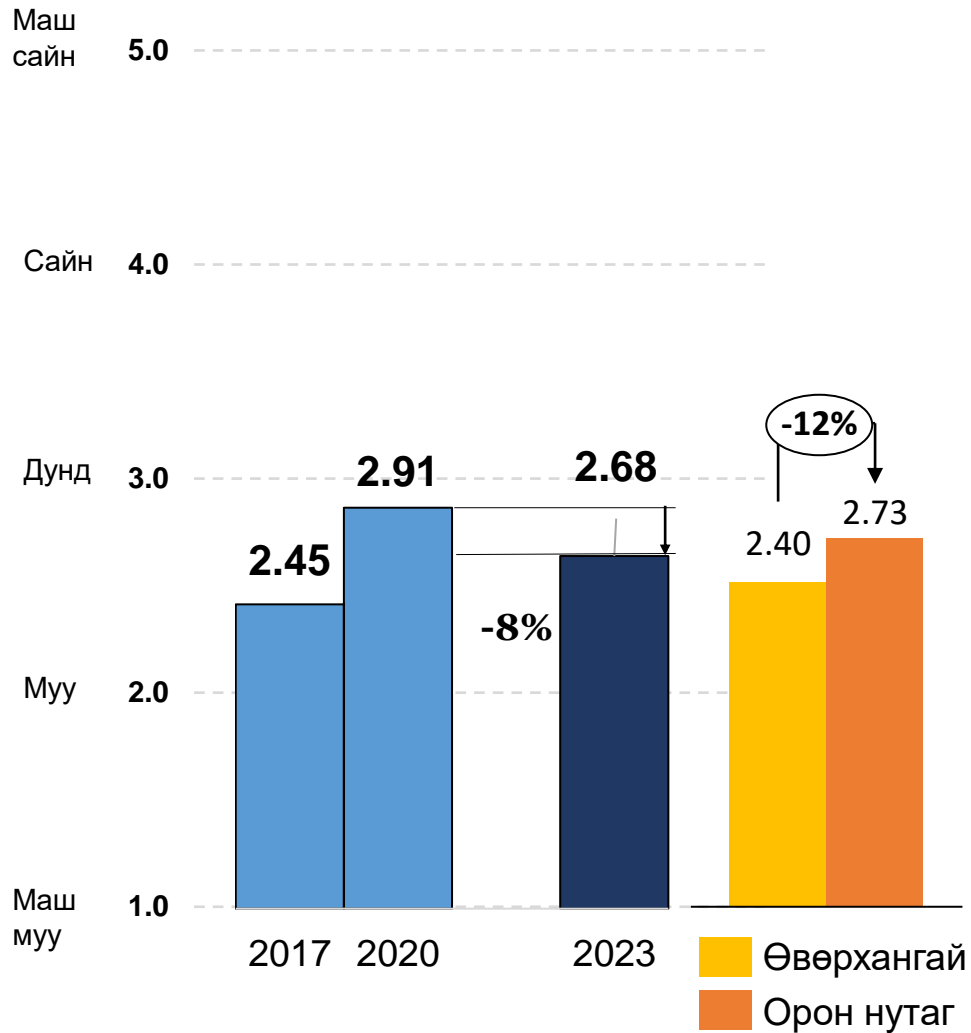
Аймаг, хотын нэр	Судалгаанд хамрагдсан ААН	
	Тоо	Эзлэх хувь
Улаанбаатар	1200	31.8%
Архангай	129	3.4%
Баян-Өлгий	174	4.6%
Баянхонгор	140	3.7%
Булган	115	3.0%
Говь-Алтай	95	2.5%
Говьсүмбэр	83	2.2%
Дархан-Уул	146	3.9%
Дорноговь	117	3.1%
Дорнод	159	4.2%
Дундговь	58	1.5%
Завхан	58	1.5%
Орхон	167	4.4%
Өвөрхангай	164	4.3%
Өмнөговь	83	2.2%
Сүхбаатар	99	2.6%
Сэлэнгэ	75	2.0%
Төв	109	2.9%
Увс	155	4.1%
Ховд	150	4.0%
Хөвсгөл	145	3.8%
Хэнтий	151	4.0%
<b>Улсын дүн</b>	<b>3772</b>	<b>100.0%</b>

## Судалгааны түүвэр (борлуулалтын орлогоор)

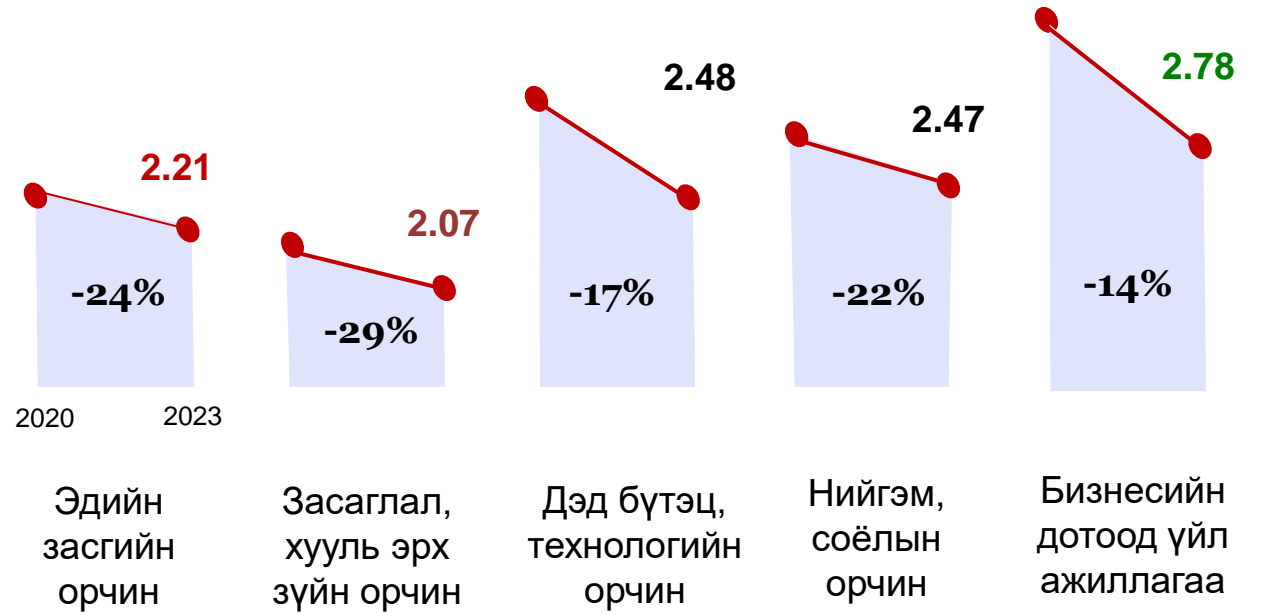


# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭ

## ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭ

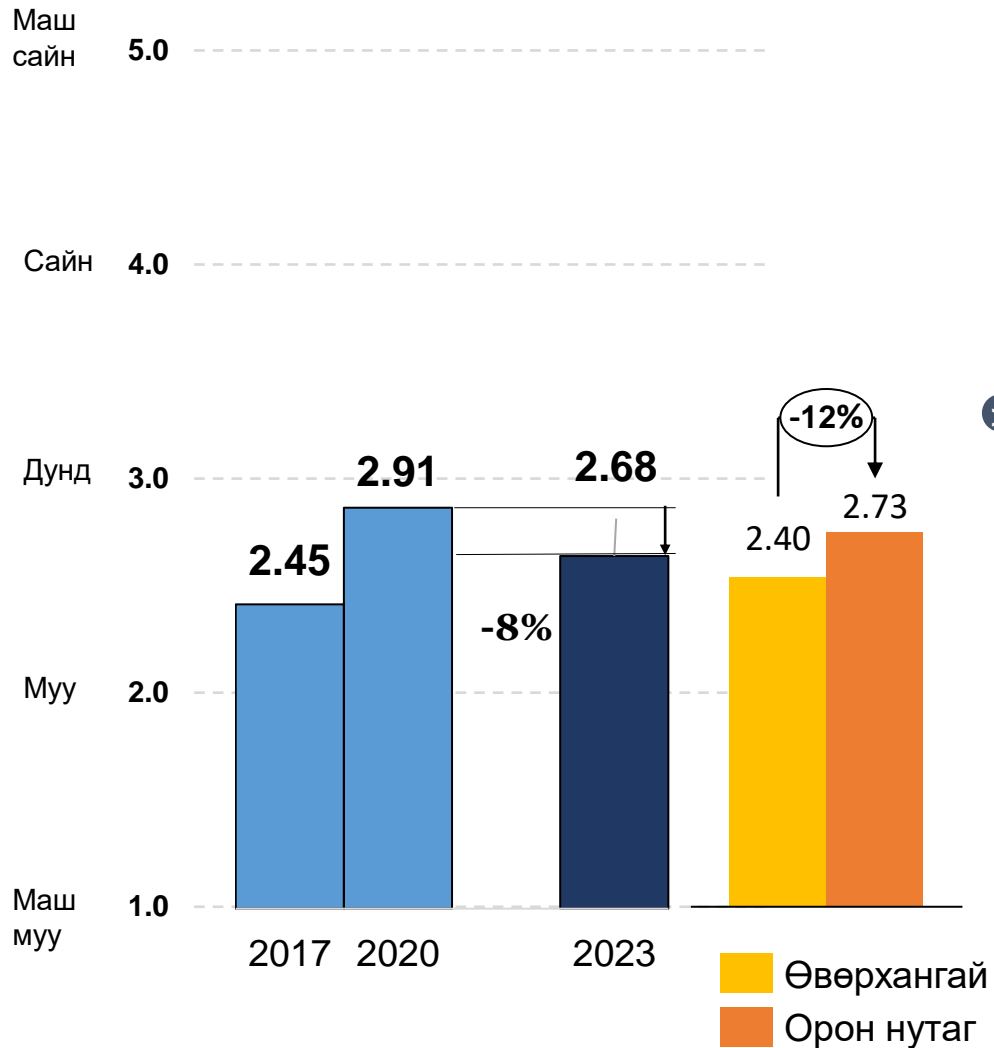


## ДЭД ОРЧНЫ ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД (2020, 2023 оны өөрчлөлт)

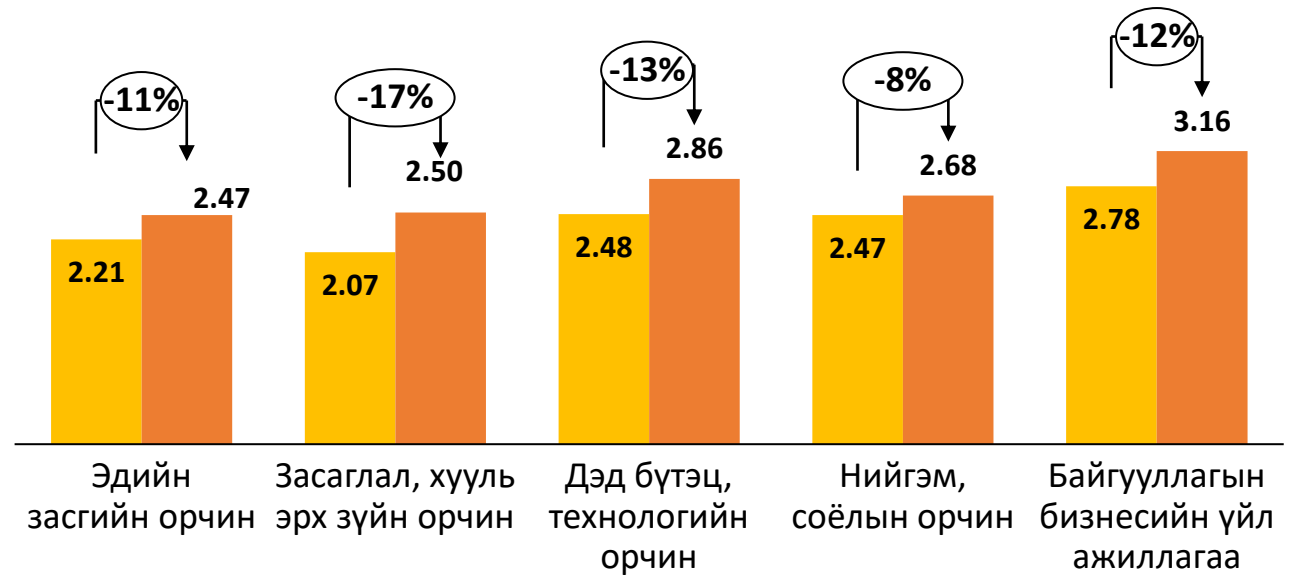


# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭ

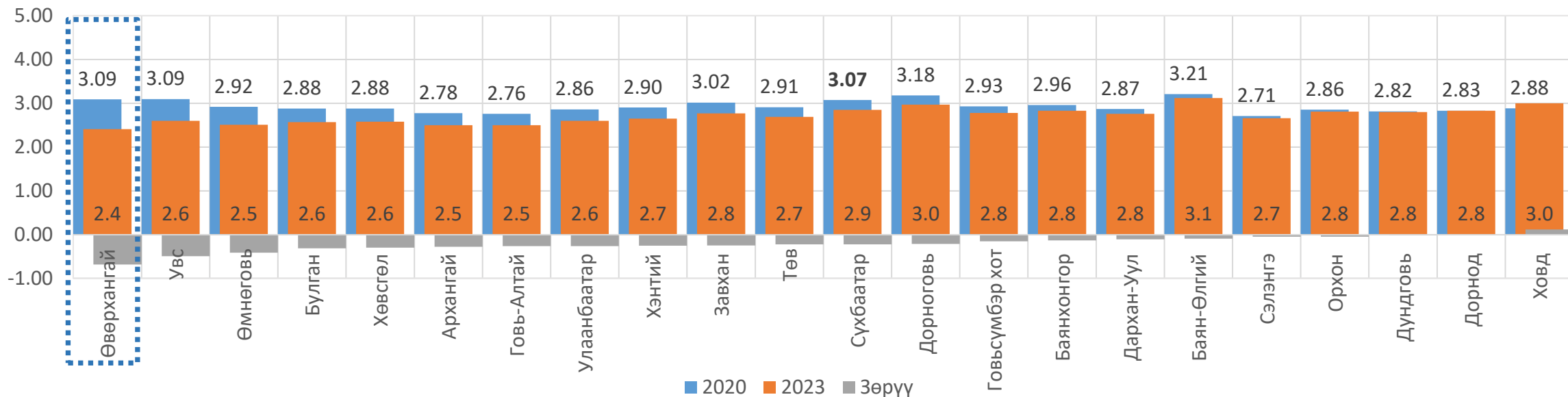
## ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭ



## ДЭД ОРЧНЫ ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД (2023 оны үнэлгээ, Өвөрхангай, Орон нутаг)



# Бизнесийн орчны үнэлгээ, ерөнхий үзүүлэлт /байршлаар/



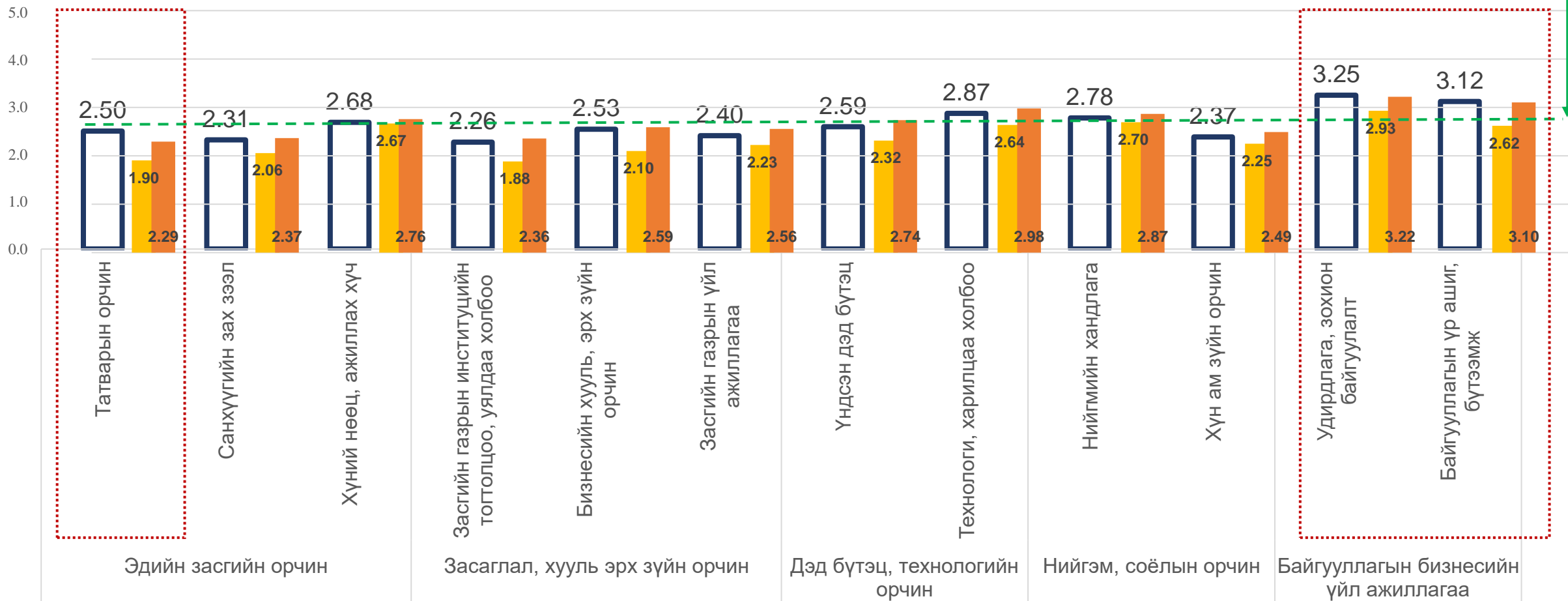
Үзүүлэлт	Эдийн засгийн орчин		Засаглал, хууль эрх зүйн орчин		Дэд бүтэц, технологийн орчин		Нийгэм, соёлын орчин		Байгууллагын бизнесийн үйл ажиллагаа	
	2020	2023	2020	2023	2020	2023	2020	2023	2020	2023
Өндөр үнэлгээтэй	Баян-Өлгий- 3.06	Баян-Өлгий- 3.02	Дорноговь- 2.96	Баян-Өлгий- 3.10	Увс- 3.75	Говьсүмбэр- 3.19	Дорноговь- 3.20	Ховд- 3.14	Баян-Өлгий- 3.43	Дундговь- 3.43
	Дорноговь- 2.97	Дорноговь- 2.93	Өвөрхангай- 2.92	Дорноговь- 2.96	Баян-Өлгий- 3.56	Дархан-Уул- 3.07	Увс- 3.18	Баян-Өлгий- 3.13	Өвөрхангай- 3.29	Баянхонгор- 3.42
	Ховд- 2.88	Ховд- 2.91	Баян-Өлгий- 2.89	Ховд- 2.79	Дорноговь- 3.50	Баян-Өлгий- 3.03	Өвөрхангай- 3.17	Дорноговь- 3.02	Дорноговь- 3.28	Ховд- 3.36
Аймгуудын дундаж	2.67	2.50	2.70	2.40	3.26	2.78	2.90	2.58	3.12	3.19
Бага үнэлгээтэй	Говь-Алтай- 2.46	Увс- 2.24	Говь-Алтай- 2.45	Улаанбаатар- 2.19	Сэлэнгэ- 2.91	Улаанбаатар- 2.62	Архангай- 2.59	Булган- 2.41	Сэлэнгэ- 2.81	Булган- 3.03
	Дундговь- 2.52	Архангай- 2.21	Архангай- 2.51	Говь-Алтай- 2.17	Дундговь- 3.00	Говь-Алтай- 2.6	Сэлэнгэ- 2.61	Архангай- 2.39	Ховд- 2.86	Завхан- 2.99
	Хэнтий- 2.53	Говь-Алтай- 2.20	Улаанбаатар- 2.56	Архангай- 2.12	Архангай- 3.05	Өвөрхангай- 2.56	Улаанбаатар- 2.77	Говь-Алтай- 2.39	Говь-Алтай- 2.90	Өмнөговь- 2.83
		Өвөрхангай- 2.20		Өвөрхангай- 2.08		Өмнөговь- 2.51		Улаанбаатар- 2.37		Өвөрхангай- 2.77

# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭ

## БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ ҮНЭЛГЭЭ - 2023 /ДЭД ҮЗҮҮЛЭЛТЭЭР/

(Нийт 5 бүлэг, 12 дэд орчныг нийт 109 дэд үзүүлэлтүүдээр үнэлсэн)

Бизнесийн орчны дундаж үнэлгээ 2.68

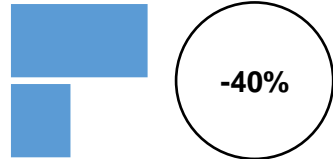
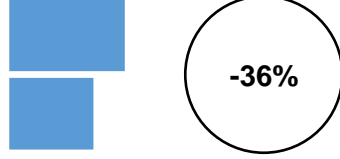
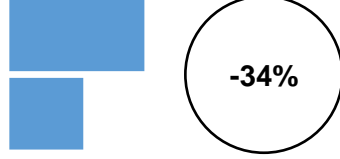


■ - Өвөрхангай ■ - Орон нутаг

# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭ

## Засаглал, хууль эрх зүйн орчны үнэлгээ- 2.07

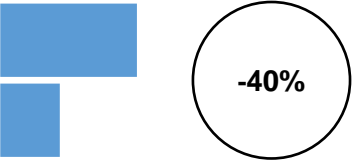
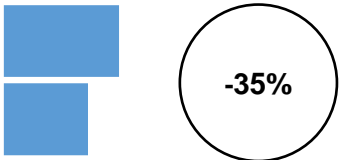
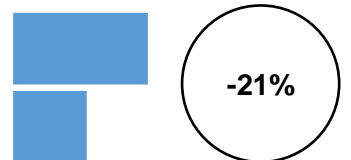
(Нийт 3 бүлэг, 35 дэд үзүүлэлтээр үнэлсэн)

	Засгийн газрын институцын тогтолцоо, уялдаа холбоо (9 үзүүлэлт)	Бизнесийн хууль, эрх зүйн орчин (15 үзүүлэлт)	Засгийн газрын үйл ажиллагаа (11 үзүүлэлт)
Хамгийн өндөр үнэлгээ	Салбарыг хариуцсан засгийн газрын институтийн тогтолцоо(1.93)	Компанийн тухай хууль (нийцэл, үр нөлөө)(2.52)	Төрийн байгууллагын үйлчилгээ(2.5)
Хамгийн бага үнэлгээ	Засгийн газрын тогтвортой байдал(1.81)	Бизнесийн маргааныг шийдвэрлэх байдал(1.91)	Төрийн худалдан авах ажиллагаа (тендер)-нд оролцох боломж, шударга байдал(1.85)
Хамгийн их өөрчлөгдсөн	Засгийн газрын тогтвортой байдал(1.81) 	Бизнесийн аюулгүй байдал, хувийн өмч хамгаалагдсан байдал(1.95) 	Төрийн худалдан авах ажиллагаа (тендер)-нд оролцох боломж, шударга байдал(1.85) 

# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭ

## Эдийн засгийн орчны үнэлгээ- 2.21

(Нийт 3 бүлэг, 34 дэд үзүүлэлтээр үнэлсэн)

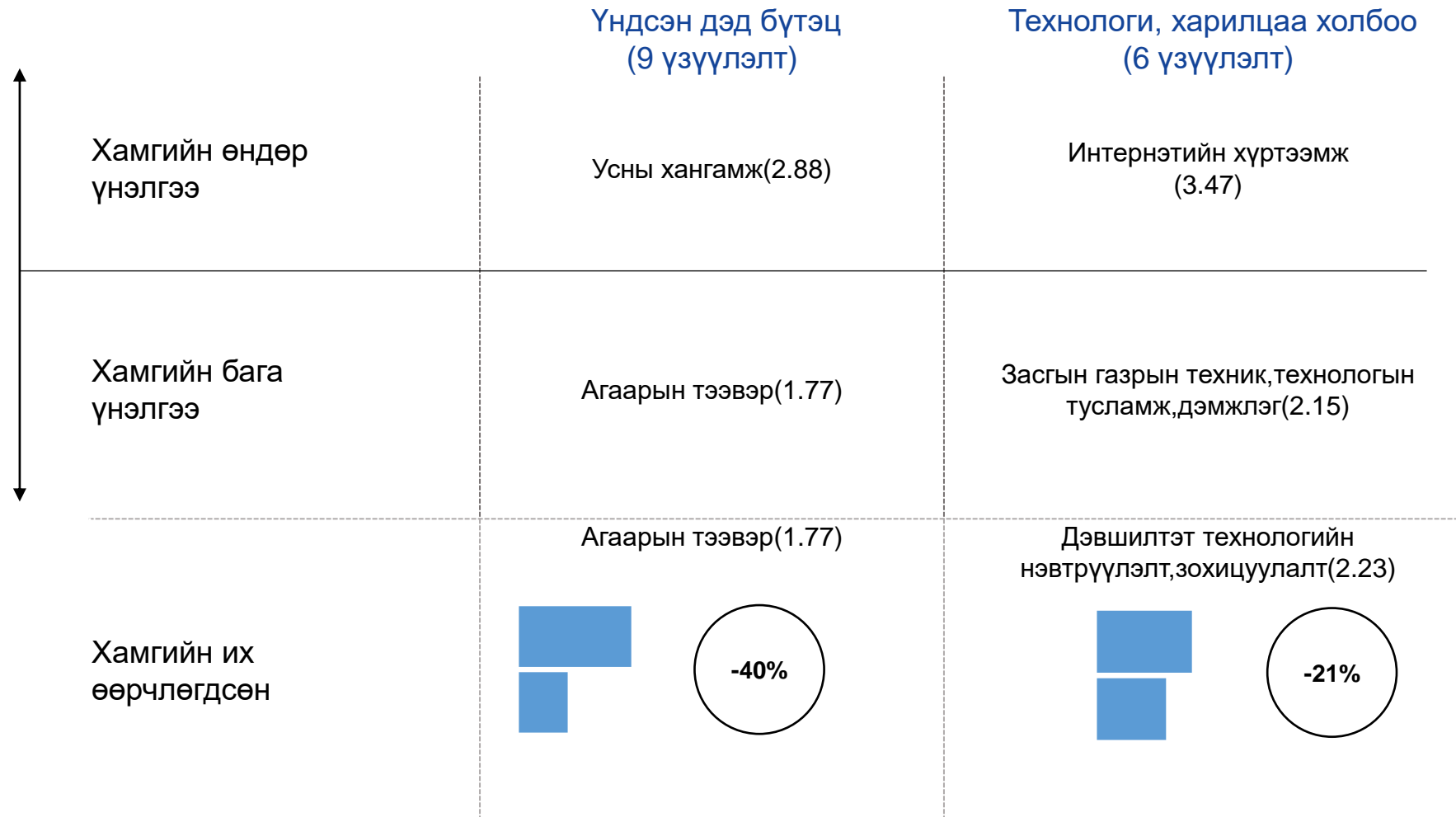
	Татварын орчин (13 үзүүлэлт)	Санхүүгийн зах зээл (16 үзүүлэлт)	Хүний нөөц, ажиллах хүч (5 үзүүлэлт)
Хамгийн өндөр үнэлгээ	Татварын урамшуулалт хөнгөлөлт(2.24)	Банк бус санхүүгийн байгууллагаас зээл авахад хялбар байдал(2.57)	Ажилтны хандлага ёс зүй(2.79)
Хамгийн бага үнэлгээ	Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хувь хэмжээ(1.59)	Засгийн газрын хөнгөлөлттэй зээлийн эх үүсвэрийн олдоц (1.64)	Ажилтны тогтвор суурьшил(2.56)
Хамгийн их өөрчлөгдсөн	Үл хөдлөх хөрөнгийн албан татварын хувь хэмжээ(1.61) 	Засгийн газрын хөнгөлөлттэй зээлийн эх үүсвэрийн олдоц(1.64) 	Ажилтны мэдлэг(2.63) 

Тайлбар: 1- маш муу, 2-муу, 3-дунд, 4- сайн, 5-маш сайн

# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭ

## Дэд бүтэц, технологийн орчны үнэлгээ-2.48

(Нийт 2 бүлэг, 15 дэд үзүүлэлтээр үнэлсэн)

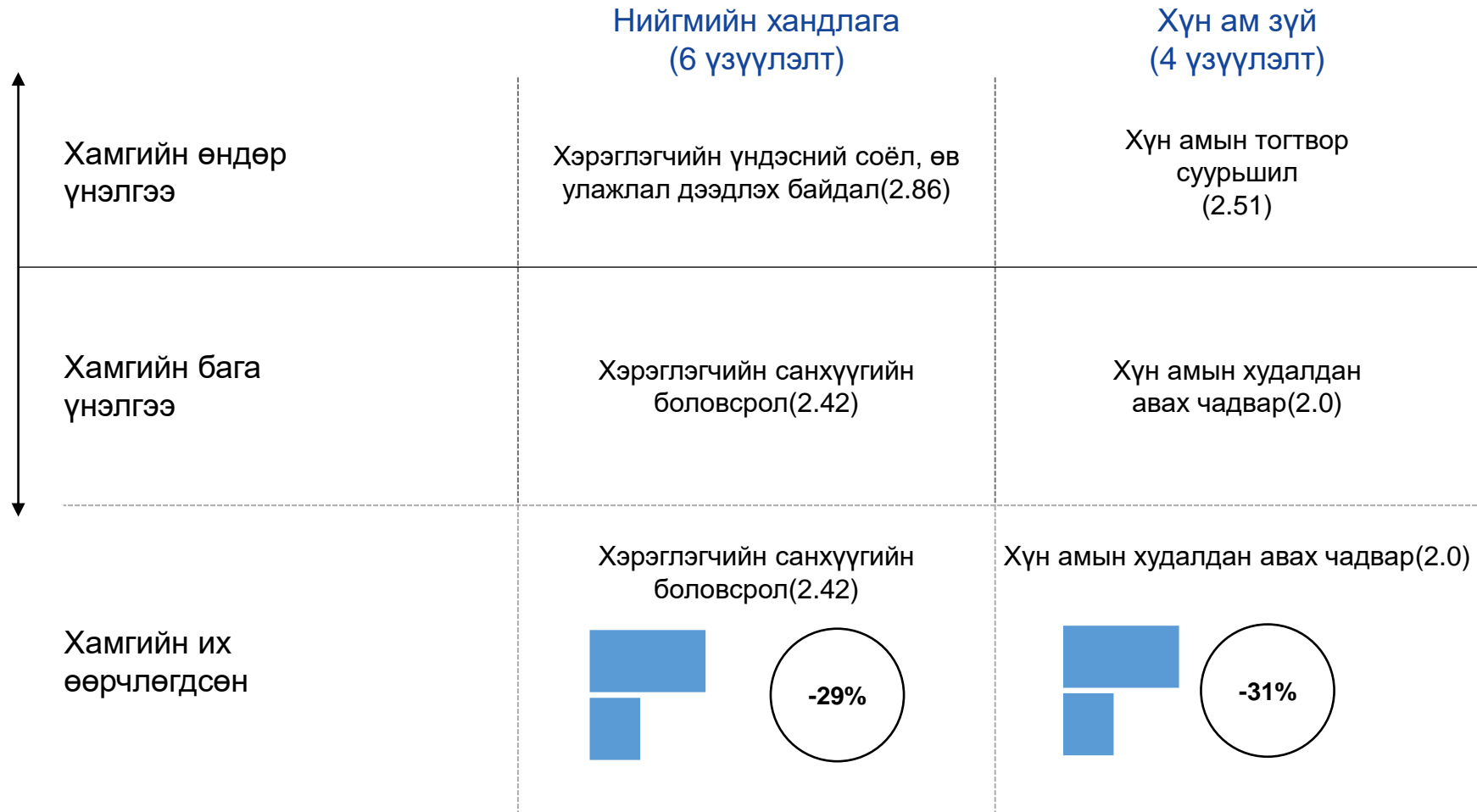




# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭ

## Нийгэм, соёлын орчны үнэлгээ-2.47

(Нийт 2 бүлэг, 10 дэд үзүүлэлтээр үнэлсэн)

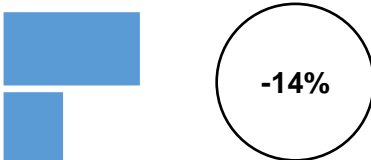
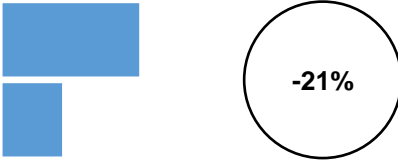


Тайлбар: 1-маш муу, 2-муу, 3-дунд, 4- сайн, 5-маш сайн

# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭ

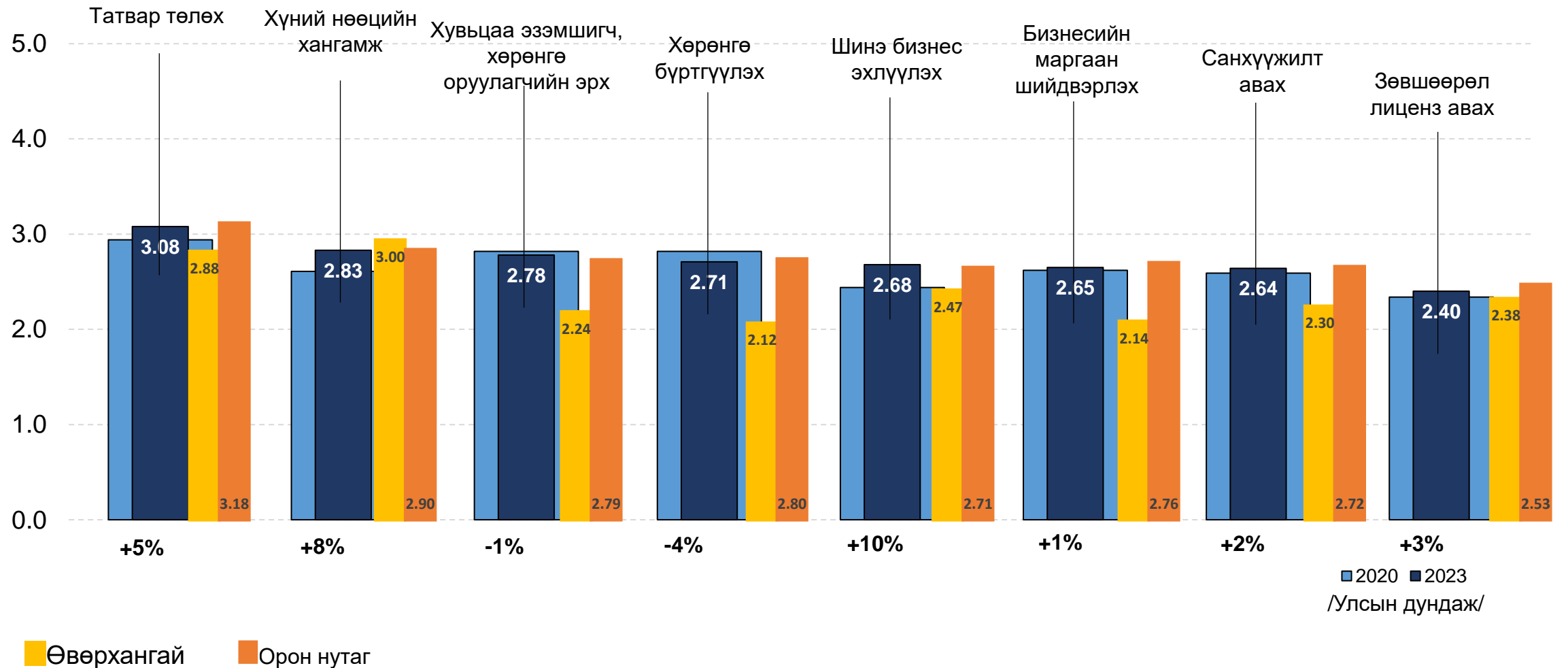
## Бизнесийн дотоод үйл ажиллагааны орчны үнэлгээ-2.78

(Нийт 2 бүлэг, 15 дэд үзүүлэлтээр үнэлсэн)

	Удирдлага, зохион байгуулалт (10 үзүүлэлт)	Үр ашиг, бүтээмж (5 үзүүлэлт)
Хамгийн өндөр үнэлгээ	Компаний удирдлага зохион байгуулалтын бүтэц (3.08)	Компанийн хөдөлмөрийн бүтээмж (2.76)
Хамгийн бага үнэлгээ	Компанийн их сургууль, сургалт, судалгааны байгууллагатай хамтран ажилладаг байдал (2.65)	Компанийн дотоод хуримтлалаараа хөрөнгө оруулалт хийх боломж (2.55)
Хамгийн их өөрчлөгдсөн	Компанид ТХЗ-ууд, байгаль орчныг хамгаалах бодлого баримт бичиг боловсруулсан хэрэгжүүлсэн мэдээлэл сургалт хийсэн байдал(2.8) 	Танай компанийн дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлэлт(2.59) 

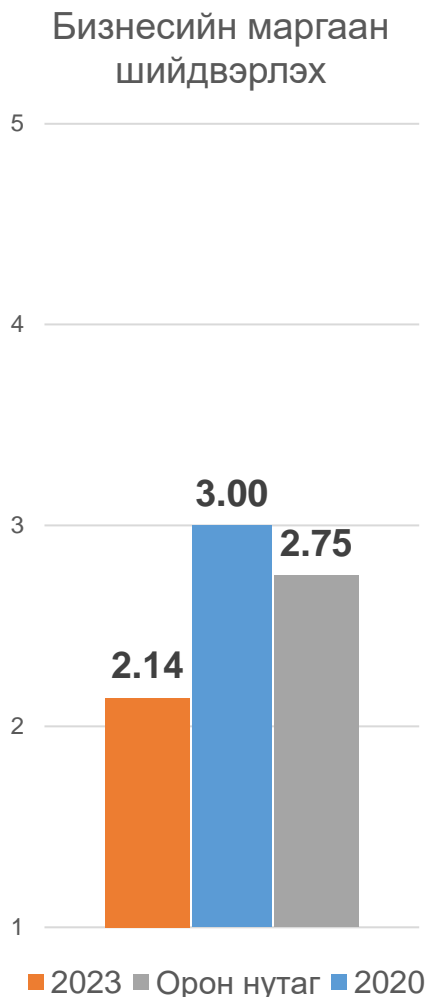
Тайлбар: 1-маш муу, 2-муу, 3-дунд, 4- сайн, 5-маш сайн

# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ НАРИЙВЧИЛСАН ҮНЭЛГЭЭ

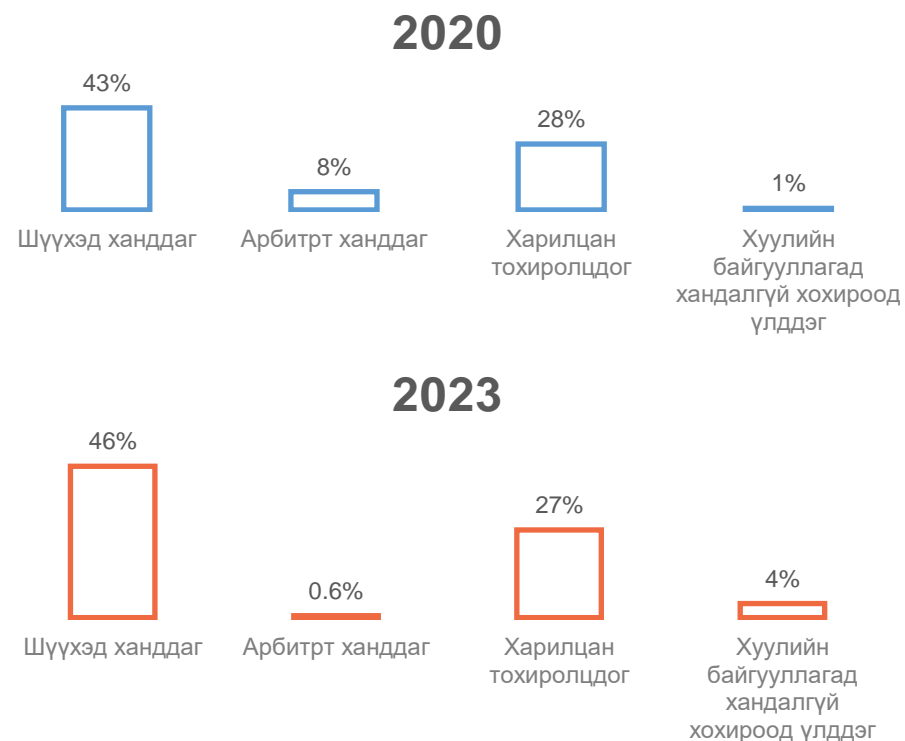
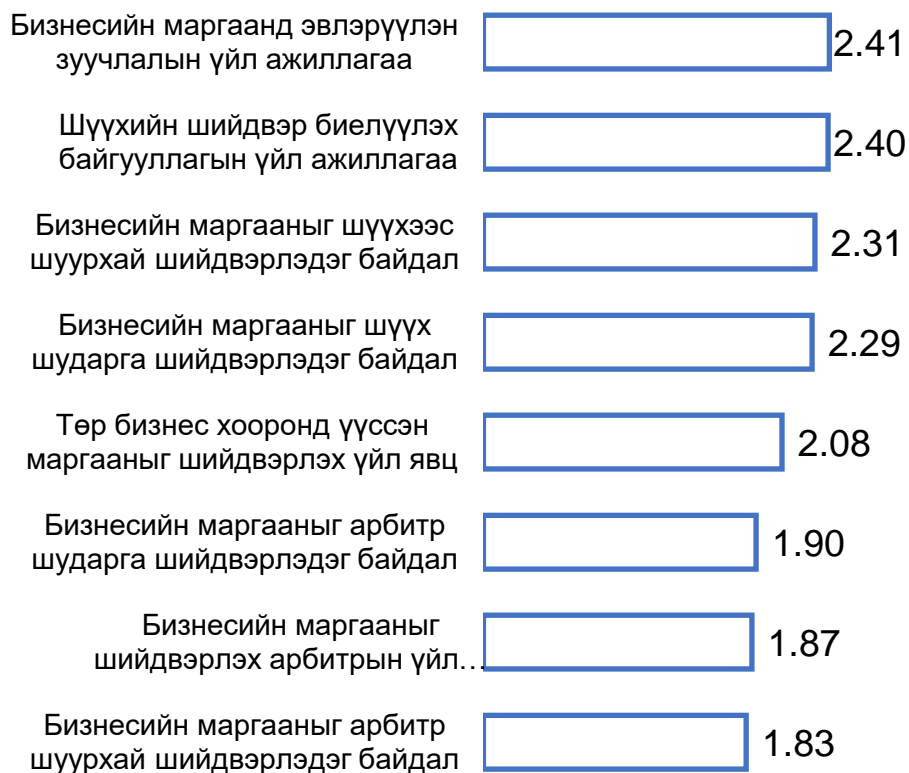


# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ НАРИЙВЧИЛСАН ҮНЭЛГЭЭ

**Бизнесийн маргаан шийдвэрлэх байдлын үнэлгээ- 2.14** (Нийт 9 нарийвчилсан үзүүлэлтээр үнэлсэн)



Нарийвчилсан үнэлгээ

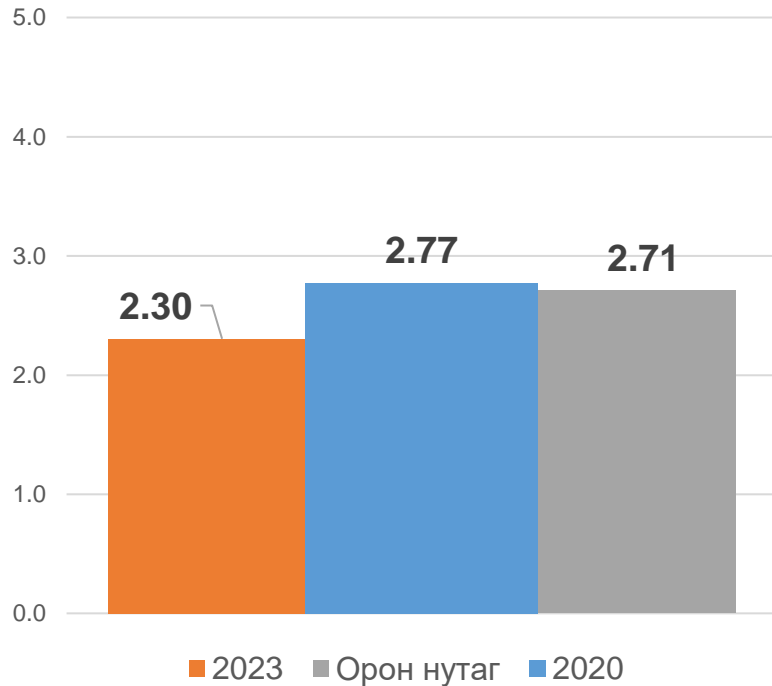


Үнэлгээний тайлбар: 1 – Маш муу, 2 – Муу, 3 – Дунд, 4 – Сайн, 5 – Маш сайн

# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ НАРИЙВЧИЛСАН ҮНЭЛГЭЭ

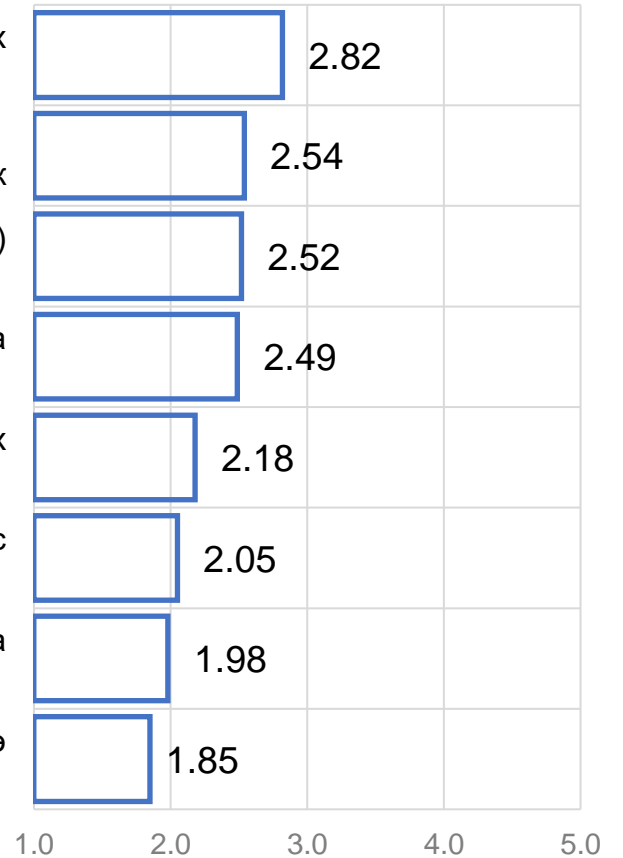
Санхүүжилтийн нөхцөл байдлын үнэлгээ-2.3 (Нийт 8 нарийвчилсан үзүүлэлтээр үнэлсэн)

Санхүүжилт авах



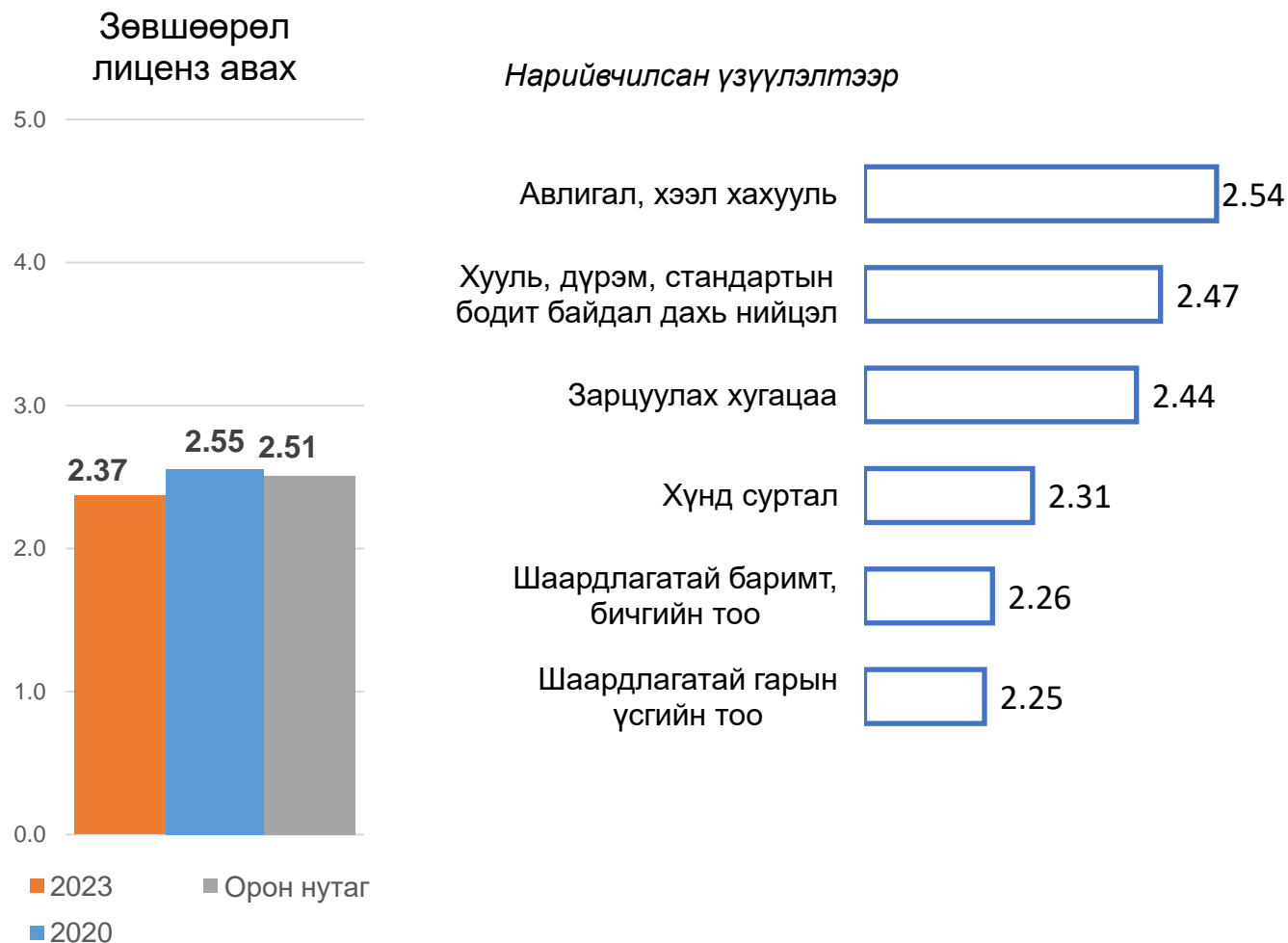
Санхүүжилт авах үйл явцын үнэлгээ

- Зээл олгогч тал зээлийн гэрээг чанд мөрдөх байдал: 2.82
- Зээлийн мэдээлэл(зээлийн эх үүсвэрүүд, хэмжээ, зээл авах боломж г.м)-ийн хүртээмж: 2.54
- Зээл авагч талын эрхийн(хуулиар олгогдсон) хамгаалалт: 2.52
- Санхүүжилтийн орчин үеийн арга хэрэгслүүдийн нэвтрэлт: 2.49
- Зээлээс өөр хэлбэрээр санхүүжилт олох боломж/хувьцаа, бонд гаргах г.м/: 2.18
- Дотоод, гадаад төсөл хөтөлбөрөөс санхүүжилт авч боломж: 2.05
- Зээлийн батлан даалтын сангаар баталгаа гаргуулж, санхүүжилт авах боломж: 1.98
- Засгын газрын тусгай сангуудаас(ЖДҮ Хөдөө аж ахуйг дэмжих, Хөдөлмөр эрхлэлтийг...



# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ НАРИЙВЧИЛСАН ҮНЭЛГЭЭ

**Зөвшөөрөл лиценз авах үйл явцын үнэлгээ-2.38** (Нийт 6 нарийвчилсан үзүүлэлтээр үнэлсэн)

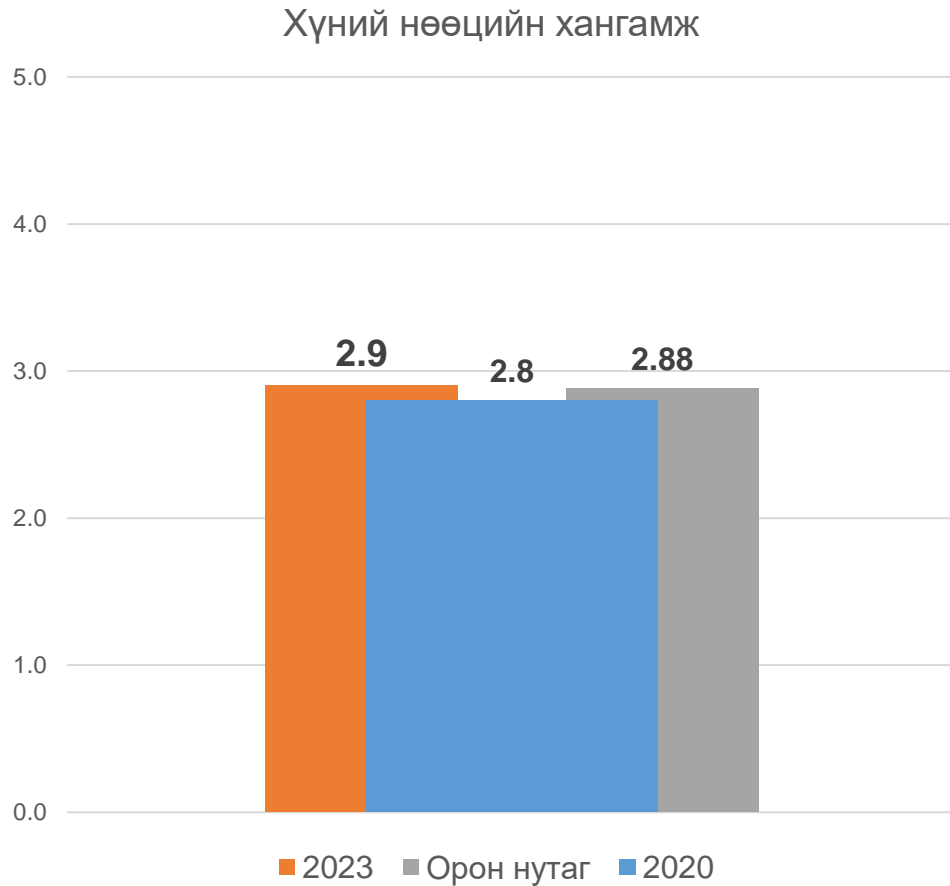


(гол зөвшөөрөл, лиценз авахад зарцуулдаг хугацаа)

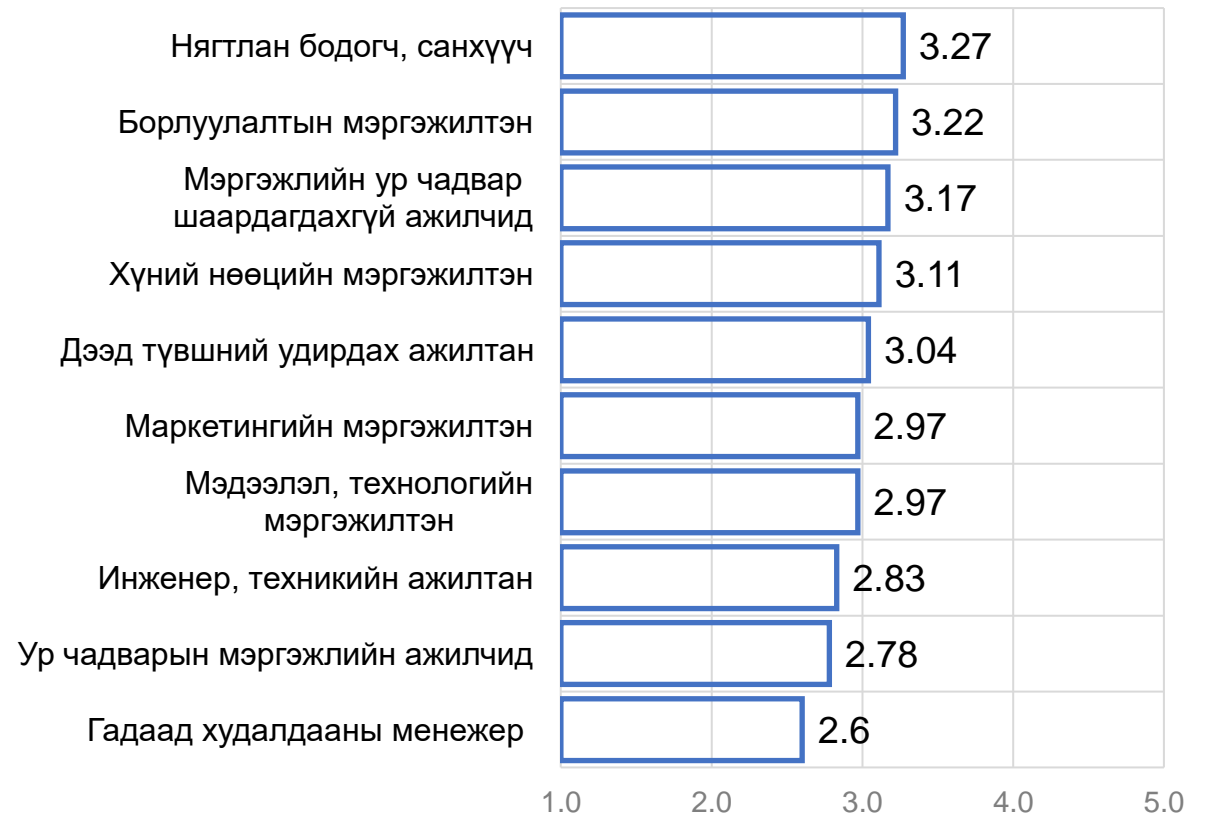
	0-7 хоног	8-14 хоног	15-21 хоног	1 сар	1-3 сар	4-6 сар	6-12 сар	1 жилээс дээш	Мэдэхгүй
Шинэ бизнес эрхлэх	1%	2%	2%	4%	2%	2%	5%	22%	58%
Аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэхтэй холбоотой тусгай зөвшөөрөл авахад	2%	7%	3%	12%	6%	10%	10%	8%	41%
Байгальд орчны үнэлгээ хийлгэхэд	4%	6%	2%	12%	13%	4%	2%	2%	54%
Бизнесийн зориулалтаар газрын зөвшөөрөл авахад	1%	2%	6%	9%	16%	5%	7%	7%	47%
Барилга барих зөвшөөрөл авахад	1%	2%	5%	8%	13%	9%	7%	5%	51%
Өмчийн бүртгэл хийлгэхэд	5%	5%	9%	18%	12%	2%	2%	3%	45%
Бизнесийн маргааныг шийдвэрлүүлэхэд	3%	1%	1%	9%	7%	2%	3%	59%	81%
Бизнесээ зогсоох, татан буулгахад(дампуурлаа зарлах)	4%	3%	1%	3%	3%	2%	1%	7%	75%
Экспортын зөвшөөрөл авахад	1%	1%	2%	2%	2%	1%	4%	4%	83%
Импортын зөвшөөрөл авахад	1%	2%	1%	4%	1%	2%	2%	2%	85%
Гаалийн бүрдүүлэлт	5%	2%	2%	0%	4%	2%	2%	3%	80%

# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫ НАРИЙВЧИЛСАН ҮНЭЛГЭЭ

## Хүний нөөцийн хангамжийн үнэлгээ-2.99



## Гол мэргэжилтэн, ажиллах хүчийн олдоцын үнэлгээ





## АГУУЛГА

---

01

Аймгийн эдийн  
засгийн гол  
үзүүлэлтүүд

02

Бизнесийн  
нөхцөл  
байдлийн  
үнэлгээ

03

Бизнесийн  
орчныг  
сайжруулахад  
анхаарах  
асуудлууд

04

Ерөнхий  
дүгнэлт



# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫГ САЙЖРУУЛАХ

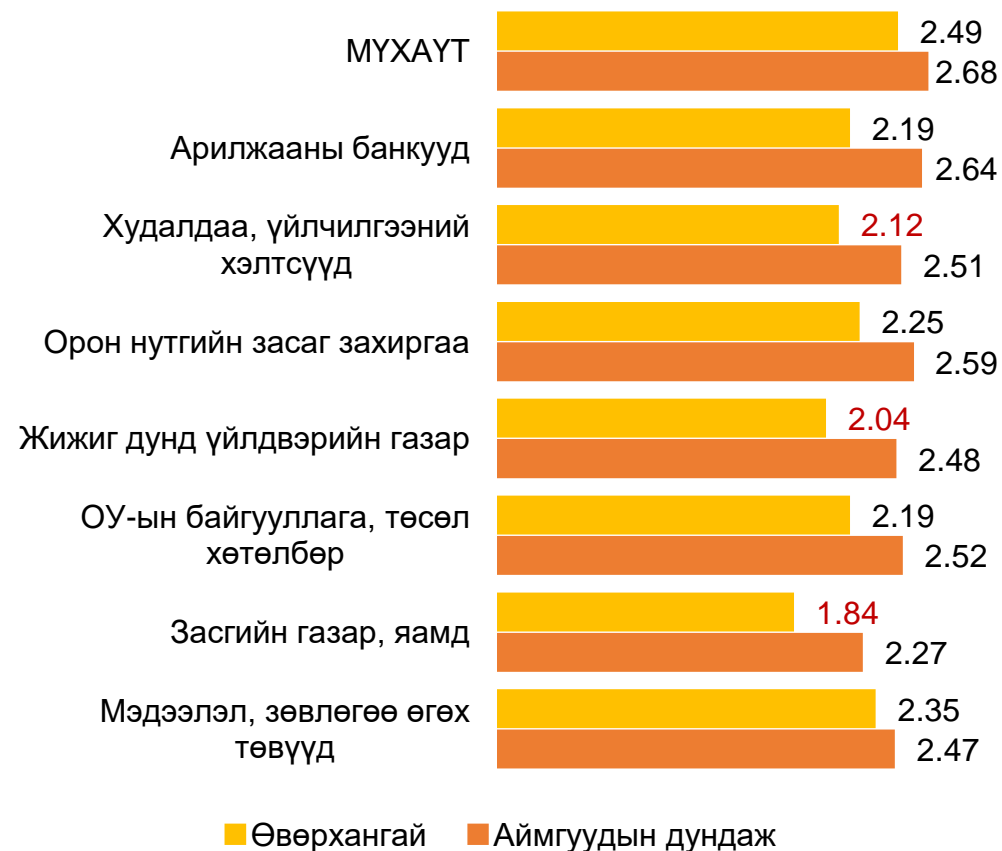
Бизнесийн үйл ажиллагаатай холбоотой байгууллагуудын дэмжлэг үзүүлдэг байдал

Байгууллагууд	2020	2023	Өөрчлөлт
МҮХАҮТанхим	2.41	2.68	11.2%
Арилжааны банкууд	2.66	2.61	-1.9%
ОУ-ын байгууллага, төсөл хөтөлбөр	2.33	2.52	8.2%
Орон нутгийн засаг захиргаа	2.38	2.47	3.8%
Бизнесийн мэдээлэл, зөвлөгөө өгөх төвүүд	2.26	2.43	7.5%
Худалдаа, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний хэлтсүүд	-	2.42	*
Мэргэжлийн холбоод	2.20	2.41	9.5%
Жижиг дунд үйлдвэрийн газар	-	2.40	*
Ажил олгогч эздийн холбоо	2.11	2.36	11.8%
Их сургууль, ЭШ, судалгааны байгууллагууд	2.10	2.34	11.4%
Монгол банк	-	2.28	*
Санхүүгийн зохицуулах хороо	-	2.24	*
Засгийн газар, яамд	2.37	2.21	-6.8%
ШӨХТГазар	-	2.21	*
Хөгжлийн банк	-	2.13	*

Үнэлгээний утга 1-5 оноо (1-маш муу, 2-муу, 3-дунд, 4-сайн, 5-маш сайн)

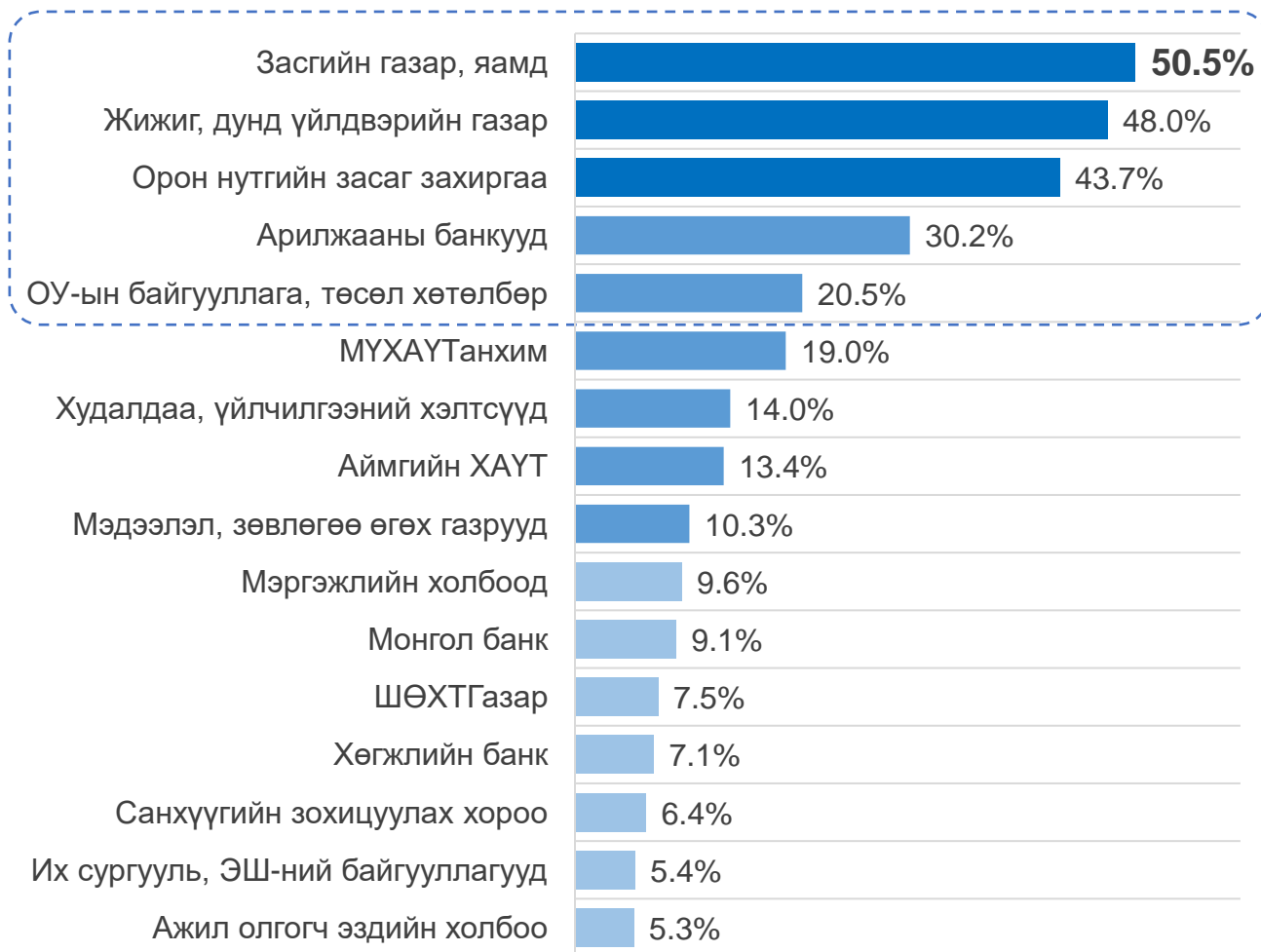
Тайлбар: Улсын дундаж, Орон нутгийн дундаж, Өвөрхангай аймгийн үнэлгээг харьцуулсан

Үйл ажиллагаа явуулж буй байршлаар



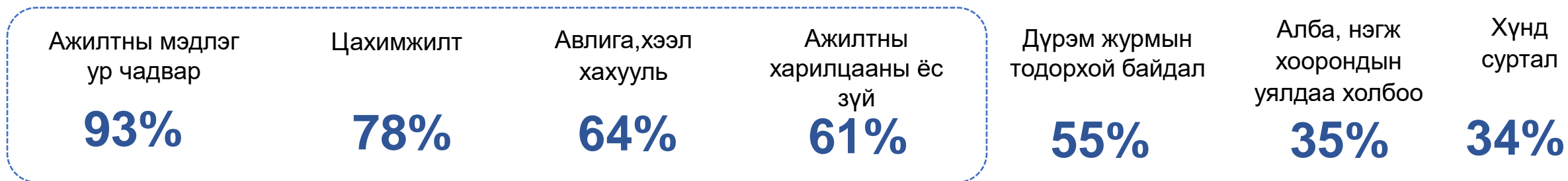
# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫГ САЙЖРУУЛАХ

Бизнесийн орчныг сайжруулахад дэмжлэг хамгийн их хэрэгцээтэй байгууллагууд (санал өгсөн хувиар)



# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫГ САЙЖРУУЛАХ

Төрийн байгууллагуудын сайжруулах шаардлагатай үзүүлэлтүүд



Төрийн байгууллагуудын нэн тэргүүнд сайжруулах шаардлагатай 3 чухал үзүүлэлт (санал өгсөн хувиар)



# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫГ САЙЖРУУЛАХ

Бизнесийн орчныг сайжруулахад нэн тэргүүнд хэрэгжүүлбэл зохих арга хэмжээ



Өвөрхангай	Орон нутаг
35%	87.1%
48%	62.3%
52%	52.7%
57%	48.7%
30%	35.7%
34%	28.6%
15%	26.9%
26%	23.7%
21%	22.7%
9%	14.8%

# БИЗНЕСИЙН ОРЧНЫГ САЙЖРУУЛАХ/улсын дундаж/

Бизнесийн орчныг сайжруулахад шаардлагатай арга хэмжээ, санал\*

## Татварын таатай орчинг бүрдүүлэх

- Татварыг бууруулах
- НӨАТ багасгах
- НДШ бууруулах
- Уян хатан бодлого
- Гаалийн татварын хөнгөлөлт г.м

## Төрийн бодлого шийдвэрийг оновчтой болгох

- ЗГ-ын бодлого тогтвортой байх
- Гаргасан шийдвэрийн хяналтыг сайжруулах
- Төр бизнес хийхгүй байх

## Хууль, эрх зүйн орчныг сайжруулах

- Авлига, хээл хахуулийн эсрэг хуулиа чангатгах
- Зөвшөөрлийн тоог багасгах
- Бизнесийг дэмжих санг зохих ёсоор ажиллуулах

## Тодорхой салбаруудыг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх

- Үндэсний үйлдвэрлэл
- Аж үйлдвэр
- Жижиг дунд үйлдвэр
- Хөдөө аж ахуй
- Аялал жуулчлал г.м

## Экспортыг дэмжих, импортыг хязгаарлах

- Экспортыг дэмжих бодлого, дүрэм журам
- Импортын хязгаарлалт

## Төрийн байгууллагууд уялдаа холбоотой ажиллах

- Хүнд суртлыг багасгах
- Дүрэм журмын тодорхой байдал
- Ил тод нээлттэй байх

## Үнийн өсөлтийг тогтвортой байлгах

- Валютын ханшийг тогтвортой байлгах
- Банкны зээлийн хүүг бууруулах
- Инфляцыг багасгах
- Мөнгөний хани барих

## Дэд бүтцийг хөгжүүлэх

- Зам, дэд бүтэц
- Тээвэр, логистикийн бодлогоор дэмжих

\*Бизнесийн орчныг сайжруулахын тулд Засгийн газраас хэрэгжүүлбэл зохих арга хэмжээний талаар нээлттэй асуултын хариултуудын нэгтгэл



## АГУУЛГА

---

01

Аймгийн эдийн  
засгийн гол  
үзүүлэлтүүд

02

Бизнесийн  
нөхцөл  
байдлийн  
үнэлгээ

03

Бизнесийн  
орчныг  
сайжруулахад  
анхаарах  
асуудлууд

04

Ерөнхий  
дүгнэлт

## ЕРӨНХИЙ ДҮГНЭЛТ

2023 онд Өвөрхангай аймгийн бизнесийн орчин 2.4 буюу дундаас доогуур үнэлэгдэж, 2020 оноос 22 хувиар буурч, бизнесийн орчин муудсан

- Бизнесийн орчны 5 ерөнхий орчны үнэлгээ 2023 онд:
  - ✓ **Хамгийн өндөр** үнэлгээтэй нь Байгууллагын дотоод орчин (2.78)
  - ! **Хамгийн бага** үнэлэгдсэн нь Засаглал хууль эрхзүйн орчин (2.07)
- Бизнесийн орчныг тодорхойлогч 300+ дэд үзүүлэлтээс:
  - ✓ **Хамгийн өндөр** үнэлгээтэй нь интернэтийн хүртээмж, Шуудан харилцааны хүртээмж, Хэрэглэгчийн үндэсний соёл, өв уламжлалаа дээдлэх байдал
  - ! **Хамгийн бага** үнэлгээтэй нь Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хувь хэмжээ, Үл хөдлөх хөрөнгийн албан татварын хувь хэмжээ, Засгийн газрын хөнгөлөлттэй зээлийн эх үүсвэрийн олдоц

## ЕРӨНХИЙ ДҮГНЭЛТ

Бизнес эрхлэх нөхцөл байдлыг нарийвчлан судлахад:

1. Төрийн эрх бүхий байгууллагаас зөвшөөрөл авахад **“хүндрэлтэй”**
2. Бизнесээ санхүүжүүлэх санхүүгийн эх үүсвэр олоход **“ХОМС”**
3. Бизнесийн маргаан шийдвэрлэх байдал **“хангалтгүй”**



## ЕРӨНХИЙ ДҮГНЭЛТ

Өвөрхангай аймгийн бизнесийн орчныг сайжруулахын тулд нэн тэргүүнд анхаарах асуудлууд:

- Үндэсний үйлдвэрлэлийг бодлогоор дэмжих (57%)
- Бизнесийн зээлийн хүүг бууруулах (52%)
- Хууль эрхзүйн орчныг сайжруулах (52%)
- Татварын таатай орчныг бүрдүүлэх (48%)
- Бизнесийн салбарын санхүүжилтийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх (35%)



# АНХААРАЛ ХАНДУУЛСАНД БАЯРЛАЛАА